

K teoretickým otázkám pojmu, podstaty a významu prověrky výpovědi na místě

Doc. JUDr. Zdeněk KONRÁD, CSc., Policejní akademie ČR

Výslech je v procesu poznání kriminalisticky relevantní události nejstarší a dosud nejčastěji užívanou kriminalistickou metodou získávání kriminalisticky i právně relevantních informací. Výpověď získaná výslechem je z hlediska trestněprocesního důležitým důkazním prostředkem a z hlediska kriminalistického významným pramenem kriminalisticky i právně relevantních informací. Z kriminalistické a soudní praxe je všeobecně známo, že výpovědi často trpí podstatnými i nepodstatnými nepřesnostmi nebo často obsahují i smyšlené-nepravdivé údaje.

Z uvedeného lze dovodit, že se velmi často v kriminalistické praxi vyskytují taktické úlohy spočívající v řešení otázky, zda a jak je možné ověřit pravdivost fakt uváděných ve výpovědích osob. Tato úloha vystupuje do popředí zejména tehdy, když vyslýchaná osoba ve své výpovědi hovoří o konkrétních místech:

- kde byly spáchány dosud neoznámené nebo neobjasněné trestné činy,

(tak např. pachatel série krádeží vloupání do bytů vypovídá o spáchání dalších trestných činů, o kterých vyšetřovatel dosud neměl žádné informace, nezná však ulice a čísla domů, kde trestnou činnost páchal; v jiném případě např. oznamovatel nedokáže slovy přesně označit místo, kde došlo k tr. činu, jenž oznamuje, atp.)

- kde se nacházejí (nebo se mohou nacházet) nové prameny důkazů nebo nové důkazy,
(tak např. svědek vypoví, že loupež viděl ještě jeden člověk, který sledoval událost z okna jednoho domu v ulici, kde k loupeži došlo. Toto okno může označit. Pachatel vypoví o místech, kde ukryl odcizené věci nebo jiné věci důležité pro trestní řízení.)

- kde se dají ověřit významné skutečnosti spojené s určitým místem, které může znát osoba pouze ze své vlastní účasti na trestném činu nebo jiné kriminalisticky relevantní události, nebo pouze v případě, že poznávanou skutečnost přímo vnímala

(tak například **obviněný** vypověděl, že osobní věci oběti spálil na určitém, jen jemu známém místě, nebo je vhodil do koše sběrače dešťové vody z ulice, zbraň hodil na jen jemu známém místě do potoka nebo řeky, další dosud neobjasněný trestný čin spáchal na určitém místě, věci pocházející z trestné činnosti ukryl v určitém prostoru, pachatel vypoví o místech, kde zkoušel funkčnost připravovaného nástražného výbušného systému atp.

Svědék např. vypověděl, že viděl určitou osobu na určitém místě něco ukrývat, odhodit, nebo že událost sledovala ještě nějaká další osoba z určitého okna domu atp.

Poškozený např. vypověděl, že útočnickovi vyrazil z ruky zbraň, která zapadla do určitého místa v prostoru, kde došlo k napadení, nebo uvádí specifické znaky místa činu svědčící např. o jeho přítomnosti na místě - např. prostorové uspořádání místností a zařízení bytu - na místě činu cosi ukryl, odhodil, způsobil určité poškození prvků struktury tohoto místa atp.).

- jejichž zkoumáním lze objasnit rozpory výpovědí několika osob

(tak např. poškozený vypověděl, že při hádce v parku před diskotékou byl bezdůvodně napaden mladíkem, kterého zná od vidění, a ten že mu úderem do obličeje způsobil frakturu čelisti. Po ustanovení podezřelého tento vypověděl, že sám byl v parku napaden mladíkem, který jej ve vyvolané hádce ohrožoval nožem. Dále uvedl, že levou rukou nůž vyrazil protivníkovi z ruky a pravou jej současně udeřil do obličeje až protivník upadl. Všiml si, že nůž zalétl někam do křoví. Pak se otočil a odešel. Věc neoznámil, protože útočníka od vidění zná a útok považoval za řešení problému mezi muži, pro něj byl problém vyřešen.).

Jak staré je využívání výsledku a výpovědi v procesu odhalování, objasňování a vyšetřování trestných činů či jiných společensky škodlivých událostí, tak stará je snaha o zajištění nebo alespoň ověření pravdivosti nebo hodnověrnosti podávaných výpovědí.

Problematikou hodnověrnosti výpovědí se zabývá zejména forenzní psychologie řešením otázek psychologie výsledku a výpovědi. Na tomto základě pak nabízí kriminalistům psychologickou podporu při hodnocení hodnověrnosti výpovědí (zejména dětí) znaleckými posudky.

Kriminalisté však upřednostňují **prověřování pravdivosti** podávaných výpovědí. To znamená prověření, zda kriminalisticky a právně významná fakta, uváděná ve výpovědi, odpovídají objektivní realitě, která se odehrála v minulosti. Jedná se o náročnou a ne vždy úspěšnou činnost, spočívající v porovnávání jednotlivých podstatných faktů uvedených ve výpovědi s výsledky různých expertizních zkoumání, s výsledky ohledání kriminalisticky relevantních míst a jiných objektů, s výsledky vyšetřovacích experimentů, s obsahem záznamů

kamerových i jiných záznamových systémů, s obsahem výpovědi jiných osob atp.

Naléhavost řešení takových praktických problémů vedla svého času pracovníky kriminalistické praxe k využití **přímého srovnávání** podstatných **faktů** uvedených ve výpovědi a vztahujících se k určitému místu **s objektivní realitou** tohoto místa. Jelikož fakta (často i místa) uváděná ve výpovědi byla známa toliko osobě, která o nich vypovídala, bylo nutné, aby dříve vyslechnutá osoba přímo na místě demonstrovala (provedla názornou ukázkou) reálné existence kriminalistických stop, jiných věcných důkazů nebo jiných kriminalisticky významných objektů a situací na určitém místě. Takovýto úkon však neměl oporu v trestním řádu. Představoval komplex obsahující společně se srovnáváním prvky ohledání, prvky metod experimentování, znovupoznání, modelování, a vzhledem k tomu, že při tomto úkonu nezbytně docházelo ke komunikaci a interakci mezi osobou, jejíž výpověď se prověřovala, a kriminalisty, obsahoval i prvky kriminalistické metody výsledku.

K tomu J. Heřmánek v roce 1969 uvádí: „V praktické činnosti čs. vyšetřovatelů a pracovníků vyhledávání se tento úkon provádí. Nemá však dosud žádný název, není považován za nějaký zvláštní, samostatný procesní úkon a nemá také propracovanou taktiku. V jednom případě byl dokonce nazýván eskortou za účelem ukázání míst, kde obviněný trestnou činnost spáchal.“¹⁾

Na základě teoretických prací zahraničních kriminalistů byl J. Heřmánkem vymezen pojem prověrky výpovědi na místě popisem obsahu této specifické kriminalistické metody následujícím způsobem: „Prověrka výpovědi na místě je vyšetřovací úkon, při kterém:

a) vyslechnutá osoba (poškozený, svědek, obviněný nebo podezřelý) ukáže místa a objekty spojené s vyšetřovanou

událostí a popíše a demonstruje zde jednotlivé činnosti uvedené při výslechu,

b) vyšetřovatel prozkoumá situaci tohoto místa a porovná ji s výpovědí s cílem prověření a upřesnění oznámených, eventuálně získaných faktů."²⁾

1) Heřmánek, J.: *Prověrka výpovědi na místě*. Čs. kriminalistika 1969, č. 2, s. 144.

2) Tamtéž s. 145.

Z pohledu současného stupně poznání je popis obsahu činnosti J. Heřmánkem velmi přesný a výstižný. Lze mít pouze jedinou připomínku k formulaci obsažené sub a) „...a popíše a demonstruje zde jednotlivé činnosti uvedené při výslechu“. Pokud by totiž osoba, jejíž výpověď se prověřuje, měla skutečně popsat a demonstrovat jednotlivé činnosti uvedené při výslechu, jednalo by se o rekonstruování rozhodující části nebo celé události, jak ji vyslýchaný popisuje. Zobecněné poznatky kriminalistické praxe nasvědčují tomu, že dříve vyslechnutá osoba **popíše na místě pouze okolnosti potřebné k objasnění vztahu určitých materiálních objektů (uvedených ve výpovědi) k vyšetřované události a demonstruje** (názorně předvádí) **některé činnosti, pouze pokud je demonstrace třeba**.

Tak například **obviněný** vypověděl, že odcizené věci společně s nástroji použitými při vloupání ukryl v lese nedaleko silnice a navršil na ně hromadu dříví. Při prověrce výpovědi na místě pak **dobrovolně přivede** kriminalisty na místo a **označí** hromadu dřeva, pod kterým mají být jak nástroje, tak věci pocházející z trestného činu. **Pracovníci policie odstraní** hromadu dřeva, aby mohli **prověřit**, srovnáním výpovědi s faktickým stavem místa, zda se pod touto hromadou skutečně nacházejí dříve popsané věci a nástroje. Případný nález ohledají, zadokumentují a zajistí věci nacházející se pod touto hromadou. Pokud je to třeba, položí vyšetřovatel

doplňující otázky k objasnění např. původu jednotlivých věcí, k čemu měly určité nástroje sloužit atp. Po zadokumentování průběhu a výsledků prověrky výpovědi na místě zašlou některé zajištěné věci či nástroje ke znaleckému zkoumání. Rozhodně kriminalisté nebudou požadovat, aby osoba, jejíž výpověď se prověřuje, předváděla - tedy demonstrovala - jak položila předmětné věci a nástroje na určené místo a jak na ně navršila hromadu dřeva.

Stejně tak v případě, kdy obviněný dozná, že tělo oběti zakopal na zahradě, při prověrce na místě pouze ukáže místo, kam oběť zakopal, případně označí polohu hlavy a nohou. Vyšetřovatel jistě nebude požadovat, aby obviněný demonstroval, jak vyhloubil jámu a jak tam oběť uložil, jelikož to při výslechu uváděl.

Poněkud jinak vymezuje obsah prověrky výpovědi M. Vychodil, když píše:

„...vyšetřovací úkon, při němž vyslechnutá osoba ukáže místo a objekty spojené s vyšetřovanou událostí, popíše a demonstruje některou činnost, o které vypověděla, **aby jí bylo možno porovnat s dalšími zjištěnými fakty, a tím prověřit** a upřesnit jednak známé skutečnosti, případně zjistit skutečnosti nové.“³⁾

Takto vymezený obsah prověrky výpovědi by byl vhodný pro včlenění prověrky výpovědi na místě do oblasti kriminalistické rekonstrukce jako jeden z jejích druhů. To měl také uvedený autor v úmyslu, a proto obsah pojmu prověrky výpovědi zajímavým způsobem

3) Pješčak, J. a kol.: Základy kriminalistiky. Praha: Naše vojsko 1976, s. 246.

deformuje. Vypouští totiž při popisu obsahu podstatný pojmový znak této specifické metody kriminalistické praxe, jímž je jeho podstata - srovnávání dříve učiněné výpovědi s faktickým stavem a situací místa. Myšlenky zařazení prověrky výpovědi na

místě jako jednoho z druhů kriminalistické rekonstrukce se tento autor nevzdal ani v roce 1990, když píše následující:
*„Původně se prováděla pouze prověrka výpovědi obviněného v případech, kdy obviněný přiznal svou vinu a byl nedostatek jiných spolehlivých důkazů. Jednalo se tedy jen o potvrzení dříve učiněného doznání. Právě proto byla tato metoda podrobena sovětskými kriminalisty a procesualisty kritice a posléze jimi odsouzena, neboť nelze trvat na tomto úkonu, který směřuje jen k umělému upevnění doznání obviněného. Z vedeného důvodu byla v SSSR propracována nová koncepce tohoto úkonu, která záleží v tom, že obviněný, případně jiná osoba ukáže místo činu, nástroje použité k činu, jiné předměty, úkryty, polohy různých předmětů či osob a jiné objekty, jež mají vztah k vyšetřované věci. Postupně se tento úkon rozšířil i o statickou demonstraci. Tato podoba prověrky výpovědi na místě se tedy blíží našemu pojetí rekonstrukce trestného činu, takže **existence prověrky výpovědi na místě**, jako dalšího samostatného vyšetřovacího úkonu, se **jeví v ČSSR spornou a vlastně nadbytečnou**.*

Teoretické práce čs. autorů, kteří zdůvodňují nezbytnost prověrky výpovědi na místě jako samostatné, strukturálně kriminalistické metody a samostatného vyšetřovacího úkonu, nenalezly zatím ohlas v legislativní praxi. Některé z těchto prací ani nemohou v československé kriminalistice a trestněprocesní nauce sehrát významnější roli, když zkoumají problematiku prověrky výpovědi na místě, aniž se vůbec zmiňují o rekonstrukci trestného činu.“⁴⁾

Pokus nepřiznat prověrce výpovědi na místě status samostatné metody kriminalistické praxe a samostatného vyšetřovacího úkonu však kriminalistická odborná veřejnost odmítla.

J. Skácel na základě analýzy značného množství odborných pramenů dochází k názoru, „že prověrka výpovědi na místě je vyšetřovací úkon, který spočívá v tom, že dříve vyslechnutá

osoba ukáže místa a objekty související s vyšetřovanou událostí, popíše okolnosti potřebné k objasnění vztahu těchto objektů k vyšetřované

4) Prerad, V. – Vychodil, M.: Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu. Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 3/1990, Monographia LIV, s. 79.

události, popř. demonstruje některé činnosti k bližšímu objasnění tohoto vztahu, a v tom, že orgán činný v trestním řízení prozkoumá ukázané místo a objekty, porovná výpověď i zjištěné skutečnosti s faktickou situací na onom místě, aby prověřil důkazy dosud shromážděné a zajistil další".⁵⁾

Porovnáme-li vymezení obsahu prověrky výpovědi na místě podané J. Heřmánkem a J. Skácelem, zjistíme, že jsou velmi podobné. J. Skácel však precizuje Heřmánkovo vymezení obsahu prověrky výpovědi na místě tím, že vyslechnutá osoba popíše nikoli jednotlivé činnosti uvedené při výslechu, ale popíše okolnosti **potřebné k objasnění vztahu** těchto objektů k vyšetřované události. To znamená, že osoba, jejíž výpověď se prověřuje, nebude opakovat již jednou učiněnou výpověď, ale uvádět nová, resp. upřesňující nebo vysvětlující fakta k objektům a situaci na místě. Také požadavek demonstrace činností omezuje pouze na nutnost bližšího objasnění vztahu objektů na místě k vyšetřované události, tedy spíše jako prostředek názornosti.

Na současné úrovni poznání lze konstatovat, že obsah pojmu prověrky výpovědi na místě, zformulovaný J. Skácelem, obsáhl a vyjádřil zásadní znaky obsahu této specifické metody kriminalistické praxe (vyšetřovacího úkonu). To je také příčinou toho, že další čs. kriminalisté při vymezení pojmu prověrka výpovědi na místě vycházejí právě z této definice.⁶⁾

V monografické práci zasvěcené problematice prověrky výpovědi na místě však R. Venhač, vycházejí z poznatků J.

Heřmánka i J. Skácela, vymezuje pojem prověrky výpovědi na místě jako vyšetřovacího úkonu poněkud šířeji.: „...samostatný vyšetřovací úkon, spočívající v tom, že osoba, která už byla v dané trestné věci vyslechnuta, **dobrovolně** na místě činu (**nebo na místě, které má k němu vztah**) vysvětlí, ukáže objekty, popřípadě demonstruje konání (nebo jeho část) **účastníků** trestného činu a tím, upřesní svoji původní výpověď nebo ji doplní,

5) Skácel, J.: Podstata a význam prověrky výpovědi na místě. Čs. kriminalistika 1979, č. 3, s. 223.

6) srov. např. Konrád, Z.: *Prověrka výpovědi na místě*. Kriminalistický sborník 1997, č. 8, s. 298; Krajník, V. - Straus, J. a kol.: *Kriminalistická taktika*. Bratislava: APZ v Bratislave 2000, s. 146; Musil, J. - Konrád, Z. - Suchánek, J.: *Kriminalistika*. Praha: C. H. BECK 2001, s. 316; Straus, J. a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: A. Čeněk 2005, s. 140.

skutečností na místě prověřuje doposud shromážděné důkazy a zjišťuje další důkazy a informace"⁷⁾

Na první pohled se zdá, že R. Venhač rozšířil pojetí prověrky výpovědi na místě jako vyšetřovacího úkonu o další pojmový znak jejího obsahu, totiž **dobrovolnost účasti** dříve vyslechnuté osoby na tomto úkonu. Dobrovolnost účasti dříve vyslechnuté osoby však není pojmovým znakem obsahu prověrky výpovědi na místě, ale pouze vyjádřením nejdůležitější základní taktické zásady aplikace této specifické metody kriminalistické praxe v jejím pojmovém vymezení. Tomu nasvědčuje i současná právní úprava prověrky výpovědi v ustanovení § 104e TrŘ., podle které lze svědka, který nemá právo odmítnout výpověď, přimět k účasti na tomto úkonu pořádkovou pokutou.

Dále je v tomto vymezení rozlišováno mezi místem činu a jiným místem majícím vztah k vyšetřované události. Takovéto

rozšíření je nadbytečné, neboť ve vymezení prověrky výpovědi na místě J. Heřmánkem i J. Skácelem se hovoří o místech spojených s vyšetřovanou událostí, což pregnantněji vystihuje tento prvek pojmového znaku. Totéž platí i o rozšíření definice o vztahy jednání dalších účastníků vyšetřované události k objektům a situaci na místě. Výpověď vyslýchané osoby se totiž zcela logicky nevztahuje pouze k činnosti vyslýchané osoby, ale ke všem prvkům vyšetřované události, které jsou vyslýchanému známe.

Přestože pojmové vymezení prověrky výpovědi na místě je prováděno popisem obsahu činnosti, kontinuitu takového vymezení pojmu prověrky výpovědi na místě provedené československými kriminalisty na základě poznatků kriminalistů sovětských lze spatřovat po roce 1992 nejen u českých, ale i slovenských kriminalistů.

V **České republice** zákonodárci zařadili prověrku výpovědi na místě mezi zvláštní způsoby dokazování zákonem č. 265/2001 Sb., ustanovením § 104e TrŘ. Tím byl vyvolán větší zájem procesualistů o tento vyšetřovací úkon. Tak např.

7) Venhač, R.: *Prověrka výpovědi na místě*. Praha: Kriminalistický ústav FS VB 1987, s. 1.

autoři vysokoškolské učebnice z oblasti trestního práva procesního uvádějí: „*Prověrka na místě je důkazní prostředek, spočívající v doplnění nebo upřesnění údajů důležitých pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu, a to **zpravidla** za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo poškozeného/svědka.*“⁸⁾

Výše uvedená formulace s použitím termínu „zpravidla“ dává možnost výkladu, že prověrka výpovědi na místě by se mohla konat jako procesní úkon i bez účasti osoby, jejíž výpověď se prověřuje. Tato myšlenka je zajímavá, ale je v přímém rozporu s dikcí ustanovení § 104e TrŘ odst. 1, kde se uvádí: „*Prověrka*

na místě se koná, je-li zapotřebí **za osobní přítomnosti** podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu." Přestože je citované ustanovení trestního řádu dosti obecné, respektuje dikce zákona kriminalisty deklarovanou nutnost účasti osoby, jejíž výpověď se prověřuje, při tomto úkonu.

Ve **Slovenské republice** může být situace poněkud jiná, neboť právní úprava prověrky výpovědi na místě trestním řádem Slovenské republiky se v tomto bodě liší od české právní úpravy. Pro srovnání uvádím znění § 158 odst. 1 TrP:

„Previerka výpovede na mieste činu sa vykoná, ak je to potrebné na doplnenie alebo overenie údajov dôležitých pre trestné konanie, ktoré sa vzťahujú k tomuto miestu.“

Uvedená formulace zřejmě dovoluje provést prověrku výpovědi na místě i bez účasti osoby, jejíž výpověď se prověřuje. Navíc je zúžena možnost jejího provedení pouze na místo činu. To by umožnilo prověrku výpovědi na místě definovat jako **srovnání dříve učiněné výpovědi s faktickým stavem místa činu a objektů, které se na něm nacházejí**. Přivzetí osoby, jejíž výpověď se prověřuje, k tomu, aby ukázala, vysvětlila, demonstrovala atp., by mohlo být považováno pouze za jeden z taktických postupů takové prověrky výpovědi na místě.

Čeští kriminalisté v současné době vymezují pojem prověrky výpovědi na místě v souladu s pracemi J. Heřmánka a J. Skácela, tedy popisem jejího obsahu. Jako příklad uvedu poslední obecně uznávané vymezení prověrky výpovědi na místě

8) Císařová, D. - Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. Praha: Linde 2004, s. 368.

jako specifické metody kriminalistické praxe: „Prověrka výpovědi je specifická metoda kriminalistické praktické

činnosti spočívající v tom, že **vyslechnutá osoba** dobrovolně **ukáže místa a objekty** spojené s vyšetřovanou událostí, **popíše** na místě **okolnosti** potřebné k objasnění vztahu určitých objektů k vyšetřované události a **demonstruje** některé činnosti, přičemž **kriminalista zkoumá** ukázané místo a objekty, **porovnává** výpověď s faktickou situací a dokumentuje průběh a výsledky prověrky výpovědi na místě."⁹⁾

Ve Slovenské republice byla po roce 1992 situace zřejmě obdobná jako v České republice. Tak ve vysokoškolské učebnici kriminalistiky zpracované kolektivem autorů pod vedením I. Šimovčeka v roce 1997 byla prověrka výpovědi vymezena jako: „...metóda kriminalistického objasňovania, ktorá spočíva v tom, že skôr vypočutá osoba ukáže miesto a objekty súvisiace s objasňovanou udalosťou, opíše okolnosti potrebné k zisteniu vzťahu týchto objektov k objasňovanej udalosti, prípadne, pre lepšie objasnenie tohto vzťahu, názorne demonštruje niektoré činnosti, a v tom, že kriminalista preskúma ukázané miesto a objekty, porovná výpoveď a zistené skutočnosti so situáciou na tomto mieste, aby preveril doteraz zhromaždené dôkazy a zistil prípadne ďalšie".¹⁰⁾

Obdobně byla vymezena prověrka výpovědi na místě i v učebnici kriminalistické taktiky, zpracované mezinárodním kolektivem autorů pod vedením V. Krajníka a J. Strause, která vyšla v Bratislavě v roce 2000.¹¹⁾

Porovnáme-li uvedená vymezení prověrky výpovědi na místě, zjistíme jasnou kontinuitu mezi tímto vymezením a pracemi J. Heřmánka a J. Skácela.

O nový přístup k problematice prověrky výpovědi na místě se pokoušejí autoři pod vedením V. Krajníka v učebnici kriminalistiky vydané v Bratislavě roku 2002. V této učebnici je prověrka výpovědi na místě vymezena takto:

„...kriminalistická metóda, pri ktorej sa rozširuje kriminalistické skúmanie pamäťovej stopy a získava

- 9) Straus, J. a kol.: Kriminalistická taktika. Plzeň: A. Čeněk 2005, s. 140.
- 10) Šimovček, I. a kol.: Kriminalistika. Bratislava: APZ v Bratislave 1997, s. 335.
- 11) Krajník, V. - Straus, J. a kol.: Kriminalistická taktika. Bratislava: APZ v Bratislave 2000, s. 146.

*sa výpoveď osoby priamym vnímaním skúmaných objektov a prostredia. Previerka výpovede na mieste **nie je** vo svojej kriminalistickej podstate previerkou pravdivosti výpovede, ale metódou, ktorou sa získava výpoveď za iných podmienok ako výpoveď na základe zapamätania a asociácie."*¹²⁾

V roce 2005 vychází v Bratislavě další nová učebnice kriminalistiky, zpracovaná kolektivem autorů pod vedením V. Krajníka. Problematika vymezení prověrky výpovědi na místě je zpracována tak, že potvrzuje tendenci nového přístupu k této problematice. Vymezení pojmu prověrka výpovědi na místě je v této učebnici poměrně srozumitelněji formulované než v učebnici předcházející. Autoři píší: „*Previerka výpovede na mieste je kriminalistická metóda, pri ktorej sa získava verbálna výpoveď osoby na mieste, kde sa odohrala skúmaná udalosť. Cieľom tejto metódy je zistiť, či osoba dané miesto pozná a či obsah výpovede korešponduje s miestom. Toto zistenie sa odvodzuje z pozorovania pohybu a orientácie osoby na danom mieste za súčasnej verbálnej výpovede.*“¹³⁾ Dále na témže místě autoři uvádějí obdobně jako v předcházející učebnici, že ve své kriminalistické podstatě není tato metoda prověrkou pravdivosti výpovědi, ale metodou, kterou se získává výpověď za jiných podmínek než výpověď na základě zapamatování. Dále dodávají, že se touto metodou ověřuje její správnost, ale ne pravdivost.¹⁴⁾

Při veškeré úctě ke snaze slovenských kriminalistů o originální pojetí obsahu prověrky výpovědi na místě se pokusím

s uvedenými názory polemizovat, neboť podobné pojetí zřejmě prosazoval svého času i M. Vychodil¹⁵⁾.

Pokud přijmeme tezi, že prověrka výpovědi je metoda, při které se získává verbální výpověď osoby na místě, kde se odehrála zkoumaná událost, a že to ve své podstatě není prověrka pravdivosti výpovědi, ale metoda, kterou se získává výpověď za jiných podmínek než výpověď na základě zapamatování a ověřuje se její správnost a ne pravdivost, vyvoláme řadu teoretických problémů.

12) Krajník, V. a kol.: Kriminalistika. Bratislava: APZ v Bratislave 2002, s. 329.

13) Krajník, V. a kol.: Kriminalistika. Bratislava: APZ v Bratislave 2005, s. 313.

14) Tamtéž.

15) srov. např. Pješčak, J. a kol.: Základy kriminalistiky.

Praha: Naše vojsko 1976, s. 245 a násl., Prerad, V. -

Vychodil, M.: Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu. Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 3/1990, Monographia LIV, s. 79.

Jedním z takových problémů může být otázka, zda lze, nebo nelze provést výslech osoby na místě činu, aniž by se nezměnil v prověrku výpovědi na místě, neboť výpověď se bude formovat za jiných podmínek než např. v kanceláři vyšetřovatele.

Jsem přesvědčen, a dennodenní praxe policistů mi dá zapravdu, že provádět výslechy na místě činu je nejen možné, ale v některých případech i nutné (např. některé první výslechy účastníků dopravních nehod nebo při výjezdech výjezdových skupin v rámci prvního zásahu na místě atp.). Přitom se podstata kriminalistické metody výslechu nemění, i když formování výpovědi probíhá za jiných podmínek než např. v kanceláři vyšetřovatele nebo na jiném místě. Presentace

kriminalistických stop a jiných důkazů či demonstrace činností vyslýchanou osobou je pouze doprovodným prostředkem názornosti právě podávané výpovědi.

Pokud se vyslýchající rozhodne z důvodu pomoci vyslýchanému překonat zdánlivě zapomenuté, nedostatky reprodukce a chybné vzpomínky tím, že např. oživí paměť vyslýchaného předvedením vhodných objektů na místě činu, nebo alespoň vnímáním situace místa činu, využije pouze jeden z řady možných taktických postupů pomoci vyslýchanému, zřejmě vyvoláním asociací. Podstata metody výslechu zůstane nedotčena. Vždyť i ve výslechové místnosti mohou vyvolat asociace předložením vhodného objektu, přehráním vhodné části videozáznamu pořízeného na místě činu atp.

V případě, že k posílení psychologického působení na lživě vypovídajícího se vyslýchající rozhodne vyslechnout osobu na místě činu a demonstrací kriminalistických stop a jiných důkazů ukázat lživě vypovídající osobě nelogičnost dosavadní výpovědi v podmínkách reálného místa, a tím ji přesvědčit o nesmyslnosti lži, nedojde ke změně podstaty metody výslechu. Změní se pouze způsob předkládání důkazů, totiž *in natura* v reálném prostředí místa činu.

Další otázkou, která se nabízí, je otázka, zda se skutečně prověřuje pravdivost nebo správnost výpovědi. Jedná se tedy o otázku precizace významu проверки výpovědi na místě. Máme-li řešit tuto otázku, musíme nejprve objasnit rozdíl mezi správností a pravdivostí. Domnívám se, že **správnost** není imanentním znakem výpovědi, vztahuje se pouze k jejímu hodnocení konkrétním hodnotitelem, stejně jako věrohodnost.

Pravdivost nebo nepravdivost výpovědi je však kvalitativním znakem výpovědi, stejně jako úplnost a neúplnost výpovědi jsou znaky kvantitativním. Pravdivost výpovědi tedy znamená, že podaná výpověď v podstatných faktech odpovídá faktickému průběhu kriminalisticky relevantní události, resp.

objektivně existujícím změnám v materiálním prostředí způsobených předmětnou událostí.

Při řešení otázky, zda se prověrkou výpovědi na místě ověřuje pravdivost výpovědi, nebo ne, vycházím z předpokladu, že proces poznání kriminalisticky relevantní události je **procesem poznání** zvláštního druhu. „Mezi nejdůležitější obecné vlastnosti procesu poznání patří :

a) existence dvou faktorů – subjektu poznání a objektu poznání, přičemž objekt poznání (v našem případě tr. čin) existuje nezávisle na subjektu poznání a subjekt poznání (vyšetřovatel, státní zástupce, soudce, znalec) disponuje potenciální schopností poznat objekt poznání;

b) poznání je vzájemným vztahem působení mezi subjektem poznání a objektem poznání;

c) **nutnost verifikace získaných poznatků praxí** nebo různými formálními a dialektickými logickými konstrukcemi.“¹⁶⁾

Právě **prověrku výpovědi na místě** lze považovat za jeden z prvků **verifikace získaných poznatků praxí** v procesu kriminalistického poznávání trestných činů a jiných kriminalisticky relevantních událostí. J. Musil píše „...požadavek **verifikace** všech relevantních poznatků, k nimž kriminalisté a orgány činné v trestním řízení dospívají; důkladnost a jistota poznání tu jsou mimořádně důležité, jakákoli pochybení způsobují těžké a obtížně napravitelné škody.“¹⁷⁾

16) Musil, J. a kol.: Úvod do kriminalistiky. Praha: PA ČR 1994, s. 151.

17) Musil, J. – Konrád, Z. – Suchánek, J.: Kriminalistika. Praha: C. H. BECK 2001, s. 85.

Uvedené opravňuje k závěru, že obecný **význam** prověrky výpovědi na místě spočívá právě v tom, že **není pouze** kriminalistickou metodou poznání kriminalisticky relevantní

události (zjišťování skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti), ale současně **je jedním z prostředků verifikace zjištěných faktů praxí - objektivizace výpovědi.**

To znamená, že prověrkou výpovědi na místě se praxí verifikují fakta uváděná v dříve podané výpovědi. Lze tedy konstatovat, že ověřujeme pravdivost výpovědi.

V České republice se nedomnívají pouze kriminalisté, že prověrkou výpovědi na místě se mimo jiné zjišťuje i pravdivost výpovědi její **objektivizací**¹⁸⁾. Stejného názoru jsou i odborníci z oblasti trestního práva procesního. „Cílem prověrky je **objektivizovat** předchozí výpovědi nebo získat nové důkazy,“¹⁹⁾ říká např. J. Fenyk.

Dalším teoretickým problémem je vymezení **podstaty** prověrky výpovědi na místě jako metody kriminalistické praxe (vyšetřovacího, resp. procesního úkonu). Tak např. V. Krajník a kolektiv autorů se zřejmě domnívají, že „podstatou previerky výpovede na mieste je, že osoba:

- ukáže miesta a objekty spojené s danou udalostou,
- popíše na mieste okolnosti, potrebné na objasnenie vzťahu určitých objektov k danej udalosti,
- demonštruje niektoré činnosti, pokiaľ je demonštrácia potrebná.“²⁰⁾

Slovenští kolegové se v tomto případě dopouštějí stejné logické chyby jako někteří čeští kriminalisté, dokonce stejně jako J. Skácel ve svém článku Podstata a význam prověrky výpovědi na místě, ve kterém vymezuje podstatu prověrky výpovědi na místě následujícím způsobem: „Vzhľadom k této specifické zvláštnosti a odlišnosti prověrky výpovědi na místě od jiných vyšetřovacích úkonů je možno podstatu spatřovat:

a) v tom, že dříve vyslechnutá osoba, tj. obviněný (podezřelý), svědek (poškozený) ukáže místa a objekty spojené s vyšetřovanou událostí,

18) srov. např. Musil, J. - Konrád, Z. - Suchánek, J.: Kriminalistika. 2. přeprac. vydání. Praha: C. H. BECK 2004, s. 340; Straus, J. a kol.: Kriminalistická taktika. Plzeň: A. Čeněk 2005, s. 140.

19) Císařová, D. - Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. Praha: Linde 2004, s. 368.

20) Krajník, V. a kol.: Kriminalistika. Bratislava: APZ v Bratislave 2002, s. 330 (obdobně i Krajník, V. a kol. Kriminalistika. Bratislava: APZ v Bratislave 2005, s. 313).

b) v tom, že vyslechnutá osoba popíše okolnosti vztahující se k vyšetřované události a demonstruje některé činnosti,

c) ve zkoumání faktické situace daného místa,

d) v porovnání dříve podané výpovědi a dalších zjištěných údajů s objektivní situací na místě."²¹⁾

Obdobně vymezuje podstatu prověrky výpovědi na místě i L. Vajda, když uvádí: „*Podstata previerky výpovede na mieste spočíva v naznačení a ukázaní miesta udalosti, v demonštrácii vlastného konania alebo konania iných osôb na tomto mieste.*“²²⁾

Jsem přesvědčen, že citovaná vymezení podstaty prověrky výpovědi na místě jsou opět **pouze opisem** některých **znaků** obsahu prověrky výpovědi na místě (podstata metody by měla být jedním z nich), **nikoli vymezením podstaty** této kriminalistické metody. Tak, jak je podstatou vyšetřovacího experimentu pokusná činnost,²³⁾ tedy metoda experimentování, tak, jak je podstatou kriminalistické rekonstrukce znovuoobnovení významných objektů²⁴⁾ jako jeden z druhů metody modelování, tak, jak je podstatou rekognice psychický proces znovupoznání²⁵⁾, je **podstatou prověrky výpovědi na místě** metoda **srovnávání**.

Domnívám se, že výše uvedené skutečnosti opravňují vymezit podstatu prověrky výpovědi na místě, jako specifické metody kriminalistické praxe, tímto způsobem: ***Podstata prověrky výpovědi na místě spočívá ve srovnávání dříve učiněné výpovědi***

s momentální objektivní situací místa a na něm se nacházejících objektů, přímo demonstrovaných dříve vyslechnutou osobou.

21) Skácel, J.: Podstata a význam prověrky výpovědi na místě. Čs. kriminalistika 1979, č. 3, s. 222.

22) Vajda, L.: Materiálne modelovanie ako prostriedok objektivizácie výpovede v procese výsluchu. Čs. kriminalistika 1984, č. 2, s. 125-126.

23) srov. např. Prerad, V.: Vyšetřovací experiment. Praha: ÚKr PF UK 1972, s. 19.

24) srov. např. Krajník, V. a kol.: Kriminalistika. Bratislava: APZ v Bratislave 2002, s. 353.

25) srov. např. tamtéž s. 345.

Uvedený rozbor, s ohledem na současnou úroveň kriminalistického poznání a právní úpravu prověrky výpovědi na místě v trestních řádech České republiky a Slovenské republiky, odůvodňuje vymezení **obsahu** prověrky výpovědi na místě jako specifické metody kriminalistické praxe²⁶⁾ následujícím způsobem:

Prověrka výpovědi na místě je specifická metoda kriminalistické praxe **spočívající** v tom, že **dříve vyslechnutá osoba**:

- **ukáže** místa a objekty spojené s vyšetřovanou událostí,
- **popíše** na místě okolnosti potřebné k objasnění vztahu určitých objektů k vyšetřované události,
- **demonstruje** některé činnosti (pokud je demonstrace třeba),

příčemž **vyšetřující**:

- **zkoumá** ukázané místo a objekty,
- **porovnává** dříve učiněnou výpověď s faktickou situací místa,
- **dokumentuje** průběh a výsledky prověrky výpovědi na místě.

Máme-li však přímo **definovat** prověrku výpovědi na místě, pak musíme vycházet z vymezení její podstaty. Proto lze navrhnout následující definici prověrky výpovědi na místě: **Prověrka výpovědi na místě je specifická metoda kriminalistické praxe, kterou se získávají kriminalisticky a právně relevantní informace srovnáváním dříve učiněné výpovědi s momentální objektivní situací místa a na něm se nacházejících objektů, přímo demonstrovaných dříve vyslechnutou osobou.**

26) Pozn.: Prověrku výpovědi necharakterizují jako procesní úkon, neboť rozličná právní úprava tohoto úkonu, tedy aplikace metody v podmínkách trestního řádu toho kterého státu, nedovoluje zobecnění. Ve Slovenské republice by prověrka výpovědi musela být charakterizována jako jakékoliv porovnání výpovědi s faktickým stavem reálného místa. Zákonomárci zřejmě ne vždy pochopí, co praxe vyžaduje.

Konrád, Z.

K teoretickým otázkám pojmu, podstaty a významu prověrky výpovědi na místě
SOUHRN

Autor článku provádí analýzu odborné literatury zabývající se problematikou prověrky výpovědi na místě. Na základě této analýzy dochází mimo jiné k závěru, že dosud uváděné definice prověrky výpovědi na místě a definice objasňující podstatu prověrky výpovědi na místě jako specifické metody kriminalistické praxe jsou pouhým popisem obsahu činnosti při aplikaci této metody. Současně předkládá novou definici pojmu prověrky výpovědi na místě, nově vymezuje podstatu této metody, za kterou považuje metodu srovnávání. Dále kriticky

posuzuje nové tendence v pojetí prověrky výpovědi na místě a snaží se dokázat, že prověrkou výpovědi se objektivizuje výpověď. V závěru podává fakty podloženou novou definici pojmu prověrka výpovědi na místě.

Konrád, Z.

**On the theoretical questions on the term, facts and
significance of verifying testimony on the spot**

SUMMARY

The author of this article analyses specialised literature dealing with the issue of verifying testimony on the spot. Based on this analysis, he, among other things, reaches the conclusion that previously mentioned definitions of verifying testimony on the spot and definitions explaining the essence of verifying testimony on the spot as a specific method of criminalistic practice represent a mere description of activity content when applying this method. At the same time, he presents a new definition of the term verifying testimony on the spot, newly delimits the core of this method, which he considers to be a method of comparison. He then critically evaluates new tendencies in the conception of verifying testimony on the spot and tries to prove that by verifying the testimony is objectified. At the end, he presents a fact-based new definition of the term verifying testimony on the spot.

Z.Konrád

**Zu theoretischen Fragen des Begriffs, des Wesens und der
Bedeutung der Prüfung der Aussagen an Ort und Stelle**

ZUSAMMENFASSUNG

Der Autor des vorliegenden Artikels führt die Analyse der Fachliteratur durch, die sich mit der Problematik der Prüfung der Aussage an Ort und Stelle auseinandersetzt. Auf Grund

dieser Analyse kommt er unter anderem zu dem Schluss, dass die bisher angeführten Definitionen, die die Prüfung der Aussage an Ort und Stelle als eine spezifische Methode der kriminalistischen Praxis erklären, lediglich eine Beschreibung der Tätigkeit bei der Applikation dieser Methode darstellen. Zur gleichen Zeit legt er eine neue Definition des Begriffs der Prüfung der Aussagen an Ort und Stelle vor, grenzt das Wesen dieser Methode neu ab, für das er die vergleichende Methode hält. Weiterhin beurteilt er kritisch die neuen Tendenzen in der Auffassung der Prüfung der Aussage an Ort und Stelle und ist bemüht zu beweisen, dass durch die Prüfung der Aussage diese objektivisiert wird. Abschließend legt er eine neue mit Fakten untermauerte Definition des Begriffs der Prüfung der Aussage an Ort und Stelle vor.